

Tréning prozódie

Dôraz, pauzy, intonácia

Nasledujúce cvičenia predstavujú sadu cvičení, na ktorých sa naučíte princíp, ako trénovať vybrané prozodické vlastnosti reči. Keď porozumiete tomuto princípu v rámci týchto krátkych cvičení, prejdeme na prácu s textom v novinách, časopise alebo v knihe (podľa Vášho výberu). Prenesiete si tak tento tréning do tých textov, ktoré Vás bavia a sám si ich zvolíte.

V sade cvičení nájdete

- tréning zmeny dôrazu
- nácvik páuz
- nácvik vetnej intonácie
- nácvik tempa

Z m e n a d ô r a z u

1. Na zvýraznené slová dajte dôraz.

Zem je guľatá.

Zem **je** guľatá.

Zem je **guľatá**.

Mesiac je satelit.

Mesiac **je** satelit.

Mesiac je **satelit**.

Čas je relatívny.

Čas **je** relatívny.

Čas je **relatívny**.

Tekutiny sú nevyhnutné.

Tekutiny **sú** nevyhnutné.

Tekutiny sú **nevyhnutné**.

Ryba stále pláva.

Ryba **stále** pláva.

Ryba stále **pláva**.

Sejeme novú trávku.

Sejeme **novú** trávku.

Sejeme novú **trávku**.

O **Herkulesovi** a **povozníkovi**

Istý **človek** viedol **voz** s koňom po rozbahnenej **cestě**. **Kolesá** uviazli hlboko v **blate**. **Muž** zostúpil z **kozlíka** a len tak očistom **skúšal** voz **potlačiť**, no **nepomohlo** to. Voz sa **ani** nepohol. **Človek** zdvihol hlavu a **zúfalo** zvolal: „**Vari** sa mi **všetko** zlé musí **prihodiť**?! **Prečo** mi nepríde niekto na **pomoc**? **Kde** je napríklad **mocný Herkules**? Je to **najsilnejší** človek na **svete**. **Kde** je práve **teraz**, keď ho **potrebujem**?“ Herkules **začul**, že ho **ktosi** volá, a šiel sa **pozrieť**, čo od neho **chce**. „**Prestaň** nariekať a **zapri** sa do voza,“ **povedal** povozníkovi **prísne**. „**Ako** môžeš **čakať** pomoc od **iných**, keď si **sám** nevieš pomôcť? Ak ukážeš, že **rád** urobíš **svoj** diel **práce**, aj **ja** ti pomôžem.“

Poučenie: **Ostatní** pomôžu ochotne **tomu**, kto sa **sám** chytí **roboty**!

Nácvik páuz

2. Pri zátvorkách s bodkami spravte pauzu, počas ktorej sa nadýchnete. Pri zátvorkách s výkričníkom spravte krátku pauzu.

Najskôr sa prezlečím (...), potom sa umyjem (...) a až nakoniec pôjdem von.

Trávu najskôr pokosíme (...), potom prevrátíme (...), pohrabeme (...) a pohádzeme na kone.

Najskôr sprav kotul vpred (...), potom kotul vzad (...) a nakoniec rovnú stojku.

Zeleninu najskôr umyjeme vlažnou vodou (...), očistíme (...), pokrájame na malé kúsky (...) a hodíme do hrnca s cibuľou.

(...) O chlapcovi (!) a vlkovi

(...) Po lúke sa potuloval vlk (!) a hľadal si niečo pod zub. (...) Na lúke sa hral chlapec (!) a keď zbadal vlka, (!) chcel sa rozbehnúť preč. (...) No uvedomil si, (!) že vlk by ho raz dva dochytil (...) a tak sa radšej ukryl vo vysokej tráve. (...) Vlk onedlho chlapcov úkryt našiel (...) a s vycerenými zubami skočil k chlapcovi. (...) Chlapec ho ako prvý oslovil(!): „Prosím ťa vlk, (!) nezožer ma“. (...) Keď vlk videl (!) ako sa chlapec trasie na celom tele, (...) tak trochu zaváhal. (!) Pôvodne ho chcel zabiť a zožrať, (...) no v duchu si uznal, (!) že v ten deň už chytil celú kopu menších zvierat(...) a nie je až taký hladný. (...) Rozhodol sa, (!) že si s vystrašeným chlapcom radšej trochu zažartuje (...) a povedal mu: (!) „Dobre teda chlapče, (...) ušetřím ti život, (!) ak mi povieš tri tvrdenia, (...) ktoré sú pravdivé (!) a nemožno s nimi súhlasiť“. (...) Chlapec začal bleskovo premýšľať, (...) lebo vedel, (!) že od troch odpovedí závisí jeho život. (...) Po chvíľke mu svitlo (!) a povedal prvú odpoveď: (...) „Nuž škoda (!) že si ma uvidel“ (...) povedal a vlk uznal že prvá odpoveď ho uspokojila. (...) To chlapca posmelilo (!) a pokračoval druhou odpoveďou: (...) „Škoda, (!) že som sa ti dal uvidieť“. (...) Vlk aj teraz uznal, (...) že druhá odpoveď ho uspokojila (...) aj s očakávaním čakal na tretiu odpoveď: (...) „Po tretie poviem ti takto (...) - ľudia neznášajú vlkov, (!) lebo bez príčiny napádajú ovce“ (...) Vlk sa na chvíľu zamyslel. (!) Chlapec sa začal báť, (...) že bol prismelý. (!) No tento vlk nebol voči nemu zaujatý (...) a povedal: „Myslím, (...) že z tvojho hľadiska je to pravda, (...) zvládol si skúšku a môžeš pokojne odísť“ (...)

Poučenie: Nezaujatý človek sa vždy usiluje posúdiť spornú vec zo všetkých hľadísk.

Prečítajte nasledovný text – dávajte pozor na miesta, kde sú pauzy. Tie zaznačujte perom.

O myši a býkovi

Bezočivá myška sa priblížila k býkovi, keď sa pásol. Zrazu vyrazila vpred a uhryzla ozrutné zviera do nosa. Býk zaručal od bolesti a myška sa zvrtila a utekala preč. Býk sklonil hlavu a vyrazil za drobným stvorením. Zdalo sa, že býk už už myšku dochytí a naberie na rohy, no maličké zvieratko dobehlo k svojej diere v múre a vhušlo dnu. Býk pred dierou fučal, hrabal kopytami a vyzýval myš aby sa mu postavila zoči voči. Myš sa mu však len vysmievala. To bolo na býka priveľa. Ustúpil pár krokov, rozbehol sa a udrel hlavou do múru. A potom znova a znova. Pevný múr sa však ani nezachvel. Zato býka poriadne rozbolela hlava. Zatmilo sa mu pred očami a padol na kolená. Na toto myška čakala. Keď sa vyčerpaný býk zvalil na zem a hlavu mal len kúsoček od diery, vyletela von a znova ho uhryzla do nosa! Tentoraz sa býkovo zlostné ručanie nieslo široko ďaleko ponad polia. Býk sa pozviechal a chcel myš udupať. No bol priveľmi pomalý. Myš opäť skočila do svojej diery. Býk ručal a dupotal nohami, až sa triasla zem. Viac urobiť nemohol. Myška z bezpečného úkrytu v múre zapišťala tenkým hláskom : „Vieš, ani tí najväčší siláci nemusia vždy vyhrať ...“

Poučenie: Telesná veľkosť a sila nie sú vždy rozhodujúce

V e t n á   i n t o n á c i a

3. Prečítajte jednotlivé vety správne – podľa toho, aké je na konci znamienko.

Helena má malého brata .

Helena má malého brata !

Helena má malého brata ?

Helena má malého brata, ktorý sa volá Ivan.

Telefonujem.
 Telefonujem !
 Telefonujem ?
 Telefonujem – volá mi starká.

Sadla som si na zem.
 Sadla som si na zem !
 Sadla som si na zem ?
 Sadla som si na zem, lebo je to príjemné.

Milujem Ťa.
 Milujem Ťa !
 Milujem Ťa ?
 Milujem Ťa – bez dôvodu.

Vonku zase prší.
 Vonku zase prší !
 Vonku zase prší ?
 Vonku zase prší – príroda sa poteší.

Žijem v horách.
 Žijem v horách !
 Žijem v horách ?
 Žijem v horách, lebo je tam ticho.

4. Prečítajte jednotlivé vety s určeným emocionálnym podtónom.

Radosť   Konečne som doma!
                  Čokoládu milujem.
                  Mám to za bé!

Smútok   Mrzí ma to.
                  Už sa mi to nestane.
                  Prepáč, že som Ťa sklámala.

Strach Mám strach.
                  Čo ak to nevyjde?!
                  Nehlásia náhodou búrky?

Zlosť	Už mám toho dosť! Zase to urobil! Zas mám plný nos!
Údiv	A to si predtým nevedel? Ty máš brata? Zvládneš to fakt sám?
Sklamanie	To je škoda. Bohužiaľ, nevyšlo mi to. Nedalo sa to inak.
Vzrušenie	Waw, to je pecka! Nemôžem sa dočkať! Uuuuž nech je zajtra!
Zmätenosť	To čo má byť? Veď tu som ich položila. Nie je to moje tričko?
Nuda	Už ma to nebaví. Načo mi to je?! To ešte?

Po dočítaní viet si skúste jednotlivé vety čítať s rôznymi emóciami.

T e m p o

5. Zarecitujte nasledujúcu básň. Dodržujte rytmus (napríklad aj podľa metronómu).

Deti

Milan Rúfus

Zajedno s nimi, menší bratia zvierat.
Vedia ešte, čo my už nevieme.
Len priezračnú a čistú vodu pijú,
smeť odfúknu a vyvrhujú špinu.
Hlavičky na tráve,
a zväčša ležiac pri tom,
jak nemocného počúvajú svet.

Čo povie im, to nikdy nevyslovia.
Nosia to pod košielkou ako jablká
zo susedovho stromu.

Potroche začnú smutniť. Tušia deň,
keď z každého z nich odchádza
malý princ na koni a odnáša si žezlo
i jablko.

A to je vlastne koniec.
Čo potom príde, už sa opakuje.
Na ľudskú mieru od počiatku dané.
To postavenie mimo hry.
A únava. A úzkosť.

Večer

Miroslav Válek

Sedí noc a čierne rúcho šije,
poľná zver aj vtáky dávno spia.
Padá hustý dážď, dážď bez melanchólie,
z povinnosti padá na zem dážď.

Letí havran ponad pusté lesy,
v pustom poli postel' ustelie si
opustený spáč.
Nechaj, chlapec, lásku, čo ťa desí,
nechaj lásku, ktorá klame ťa.

Letí havran ponad pusté lesy,
ostrým krídlom nebo zametá.